

Småföretagsbarometern

Småföretagsbarometern mäter, med hjälp av olika frågor, hur småföretagarna uppfattar det ekonomiska läget idag och inom den närmaste framtiden. Barometern omfattar företag med 1–49 anställda och baseras på telefonintervjuer som genomfördes av Research International (fd Sifo) under veckorna 9–12 år 2003.

Samtliga barometrar och bilagor kan hämtas hem från respektive organisations hemsida på Internet.

FöreningsSparbanken

Postadress: 105 34 Stockholm

Telefon: 08-585 900 00

Telefax: 08-585 910 26

Internet: www.foreningssparbanken.se

Företagarna

Postadress: 106 67 Stockholm

Telefon: 08-406 17 00

Telefax: 08-24 55 26

Internet: www.fr.se

Småföretags- barometern

En rikstäckande undersökning om
småföretagarnas uppfattningar
och förväntningar om konjunkturen

Våren 2003

FöreningsSparbanken
och samverkande sparbanker

företagarna®

Småföretagsbarometern

Småföretagsbarometern är i första hand en konjunkturenkät som redovisar hur Sveriges småföretag uppfattar det ekonomiska läget och deras förväntningar om den närmaste framtiden. Underlaget för barometern utgörs av intervjuer med småföretag. Därmed är det företagarnas egen uppfattning om konjunkturläget som kommer till uttryck i redovisade index för konjunkturen.

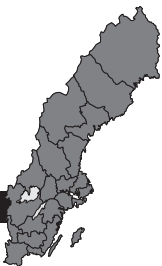
Undersökningen, som genomförs för nittonde året, omfattar denna gång 4 506 företag inom det privata näringslivet med 1–49 anställda. Barometern innehåller även en undersökning riktad till enmansföretag (företag som saknar anställda), 500 företag ingår den. Vi har även frågat småföretagen om deras IT-användning i verksamheten. Dessa frågor kommer att presenteras vid ett separat tillfälle under våren.

Den läsare som är intresserad av undersökningsmetodik och OH-bilder kan hämta hem det materialet från respektive organisations hemsida. Där presenteras även de länsvisa barometrarna den 7 maj i samband med de regionala pressaktiviteterna.

Småföretagsbarometern produceras i samverkan mellan FöreningsSparbanken och Företagarna. Jörgen Kennemar (FSB) och Sofia Linder (FR) är författare till denna rapport. Vid genomförandet av intervjuerna har Research International (fd Sifo) medverkat. Det är vår förhoppning att Småföretagsbarometern på ett positivt sätt ska bidra till kunskapen om de små företagens betydelse för tillväxt och ökad sysselsättning i den svenska ekonomin.

FöreningsSparbanken

Företagarna

Sammanfattning

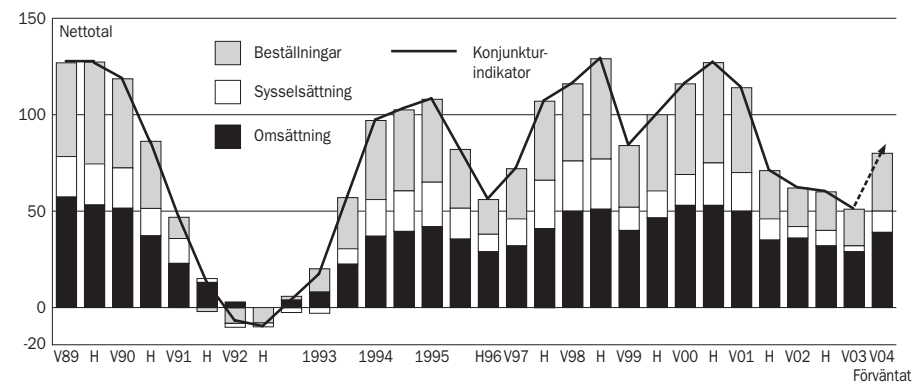
- Vårens Småföretagsbarometer, som genomfördes före Irakkrigets utbrott, visar på en fortsatt konjunkturförsvagning bland företag med upp till 50 anställda. Konjunkturindikatorn, summan av nettototalen för ordergång, omsättning och sysselsättning, sjönk från 60 i oktober 2002 till 51 i vårens barometer. Det är femte mätningen i rad som aktiviteten sjunker bland landets småföretag. Det är den längsta nedgångsperioden sedan början av 1990-talet.
- Företagarna är försiktigt optimistiska om en antågande konjunkturuppgång den närmaste sex till tolv månadersperioden. Den samlade konjunkturindikatorn väntas stiga från 51 till 80. Förväntningarna har dock skruvats ned något jämfört med i höstbarometern. De mest expansiva planerna kommer från de exportberoende företagen.
- Få nyanställningar sker bland småföretagen, en trend som väntas bestå det närmaste året. Vart femte företagare räknar med att nyanställa de kommande tolv månaderna vilket är en oförändrad andel jämfört med i höstas. Istället planerar två av tre företag att bibehålla nuvarande personalstyrka vilket delvis kan förklaras av det osäkra konjunkturläget.
- Konjunkturbedgången har med varierande styrka drabbat samtliga branscher. Den starkaste konjunkturuppfattningen återfinns inom detaljhandeln, sällanköpshandeln och övriga privata tjänster. Hotell & restaurangbranschen som haft en kraftig nedgång de senaste sex månaderna redovisar svagast konjunkturuppfattning. Förväntningarna om de närmaste sex till tolv månaderna har skruvats ned jämfört med tidigare och de mest expansiva planerna står elektronikindustrin, tjänstesektorn och tillverkningsindustrin för.
- Sex av tio småföretag ser goda expansionsutsikter vilket är i nivå med hösten 2002.
- Svag efterfrågan utgör det enskilt största tillväxthindret i vårens undersökning. Vart fjärde företag anser att detta är det främsta hindret för tillväxt.

Konjunkturbilden för småföretagen

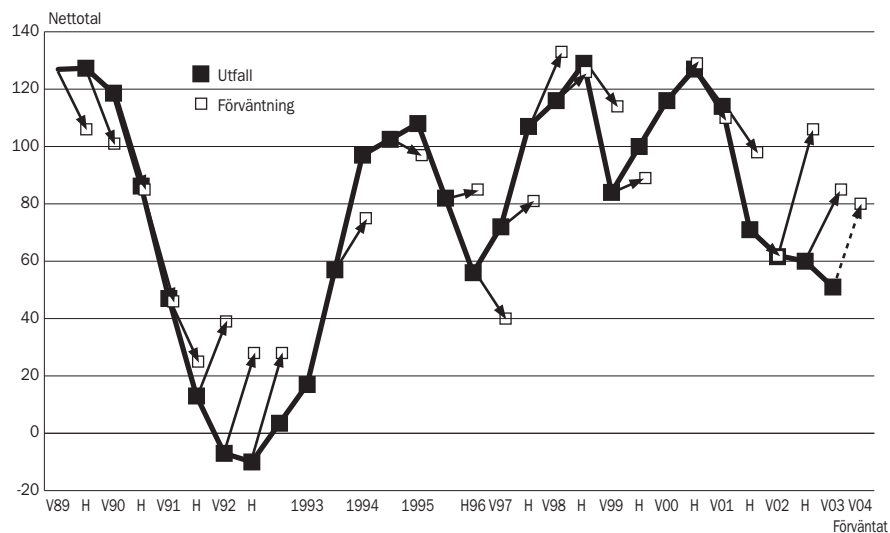
Återhämtningen dröjer

Tillväxtutsikterna för landets småföretag har förmörkats sedan i höstas. En svagare konjunktur under inledningen av 2003 både i Sverige, USA och Europa kan innebära att återhämtningen i omvärldskonjunkturen riskerar att förskjutas ytterligare något på framtiden. Konjunkturbilden försvåras också av hur Irakkriget kommer att påverka den redan sköra världsekonomin. Även om huvuddelen av vårens Småföretagsbarometer genomfördes före Irakkrigets utbrott var konjunkturen bland landets mindre företag nedåtriktad. Konjunkturindikatorn som är en sammanvägning av beställningar, omsättning och sysselsättning föll från 60 till 51 vilket är nio indexenheter lägre än i höstas. (Ju lägre index desto svagare konjunktur.) Det betyder att aktiviteten bland småföretag med upp till 50 anställda fortsätter att minska för femte mätningen i rad. Det är den längsta nedgångsperioden sedan början av 1990-talet, även om den inte är lika djup som för tio år sedan. Företagens förväntningar i höstas om en förbättrad konjunktur kom därmed på skam. Det innebär att småföretagen för tredje gången i följd underskattade nedgången i konjunkturen (se diagrammet med utfall och förväntning).

Konjunkturindikatorn för samtliga företag

Konjunkturindikatorn, utfall och förväntning

Hemmamarknadsföretagen är mer missnöjda med konjunkturläget än de exportinriktade företagen. Det är något överraskande med tanke på den svagare internationella efterfrågan som många exportföretag möter samtidigt som kronan har stärkts.

Småföretagarna är försiktigt optimistiska om att en konjunkturuppgång är i antågande under de kommande sex till tolv månaderna. Styrkan i uppgången är dock osäker delvis på grund av osäkerheten om den internationella konjunkturen men också hur svensk ekonomi kommer att påverkas. Förväntningarna är emellertid inte lika positiva som tidigare men den samlade konjunkturindikatorn väntas trots det stiga från 51 till 80. De mest expansiva planerna kommer från de exportberoende företagen där konjunkturindikatorn väntas stiga till 107 vilket är nära dubbelt så mycket än vad de hemmorienterade företagen räknar med.

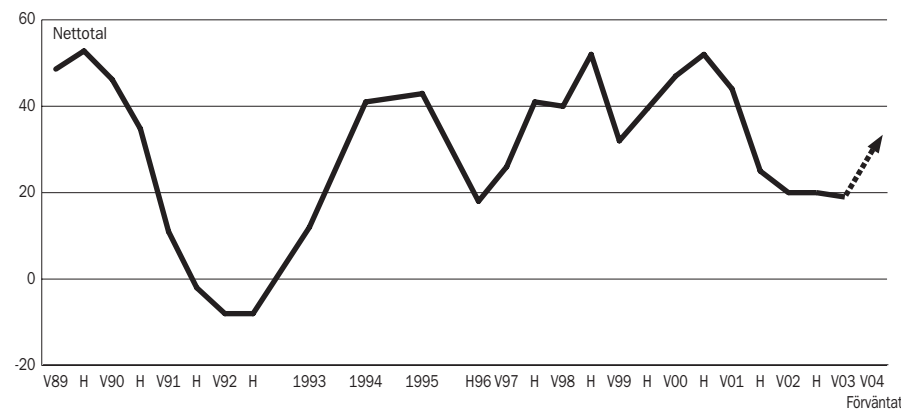
Försiktig optimism om en ökad ordergång

Ordergången som är en tidig konjunkturindikator visade under mars månad inga entydiga tecken på att vända upp bland landets

småföretag. Företagarna redovisade till och med en något svagare inströmning av nya order jämfört med höstundersökningen i oktober 2002. Istället för den uppgång som småföretagarna räknade med i höstas, sjönk nettotalet för ordergången från 20 till 19. Positivt är att försämringen i ordergången har bromsats upp. Även om nedgången i beställningar har hejdats är småföretagens uppfattning om orderläget i ett historiskt perspektiv lågt, det lägsta sedan hösten 1996. Bedömningen om orderläget varierar dock mellan olika delar av det privata näringslivet. Det är framför allt de hemmamarknadsorienterade företagen som känner av en försämrade efterfrågan under det gångna året. Det är särskilt tydligt inom byggindustrin och företag verksamma inom uppdragsverksamhet. Bland de exportinriktade företagen var det närmare vart annat företag som redovisade en stigande ordergång.

Företagarna räknar med att orderläget kommer att förbättras under de närmaste sex till tolv månaderna, vilket medför att nettotalet för ordergången bedöms stiga från 19 till 30. Men det är en förhållandevis försiktig bedömning som småföretagen gör. Andelen företag som förutser en stigande ordergång de kommande månaderna ökar inte. Positivt är dock att färre småföretagare räknar med att antalet beställningar minskar, från vart femte företag under den gångna tolv månadersperioden till vart tionde företag. Mest optimistiska är de exportinriktade företagen där vart annat företag bedömer att an-

Beställningar, samtliga företag

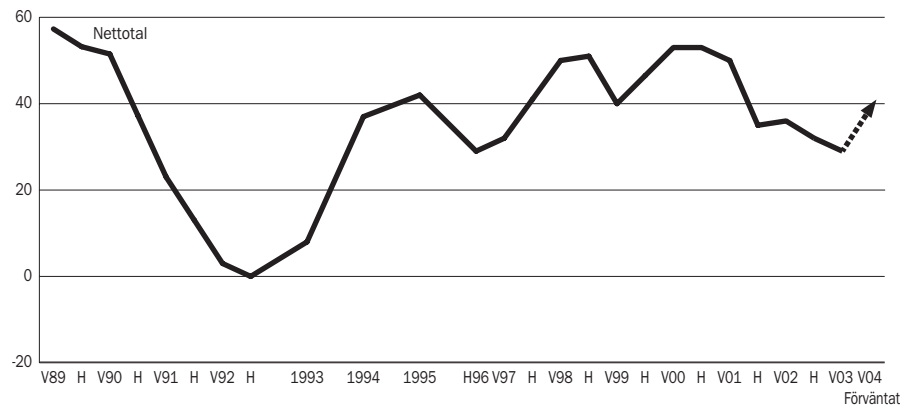
talet order kommer att stiga under det närmaste halvåret samtidigt som färre företag räknar med att orderläget försämras. Framtidstron är inte lika ljus bland de hemmamarknadsorienterade företagen.

Svag omsättningsökning väntas

Andelen företag som redovisar en stigande omsättning har gradvis minskat i spåren av den svagare orderingången. Följden har blivit att nettotalet för omsättningen sjunker och i mars 2003 hamnade nettotalet under 30-strecket för första gången sedan hösten 1996. Men alltså är det en majoritet av företag – 52 procent – som redovisar en ökad omsättning. Vart fjärde företag anger en minskad omsättning vilket är en lätt ökning jämfört med i höstas. De hemmamarknadsorienterade företagen redovisar en svagare omsättnings-tillväxt än de exportinriktade företagen. Undantaget är detaljhandelsföretagen där två av tre företag angav en ökad omsättning.

Småföretagarnas bedömning om att orderläget stabiliseras och eventuellt förbättras något de kommande sex till tolv månaderna väntas slå igenom i företagets omsättning. Nettotalet beräknas stiga från 29 till närmare 40. Men det är ingen stark tillväxt som förutses. Andelen företag som räknar med en ökad omsättningstillväxt är oförändrad (52 procent) och inom den varuproducerande sektorn är det till och med något färre företag som förutser en stigande omsättning. Istället förklaras den förväntade uppgången i omsättningen av att färre småföretagare räknar med att omsättningen minskar.

Omsättning, samtliga företag

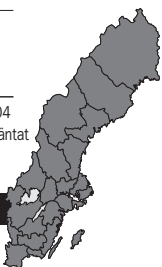
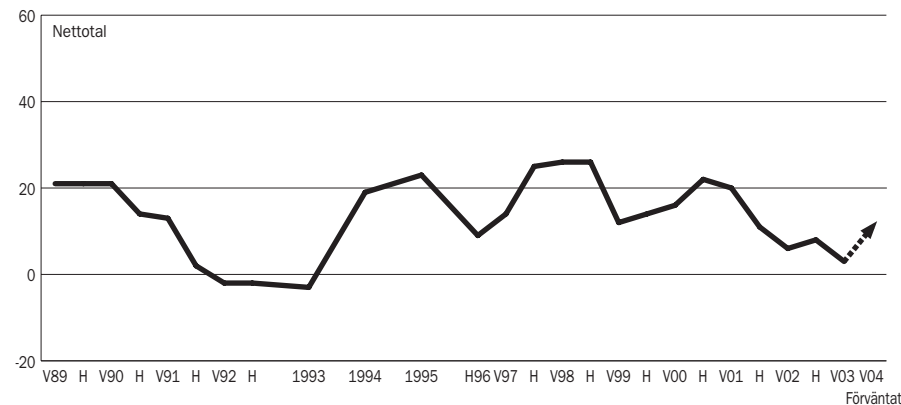

Få nyanställningar planeras

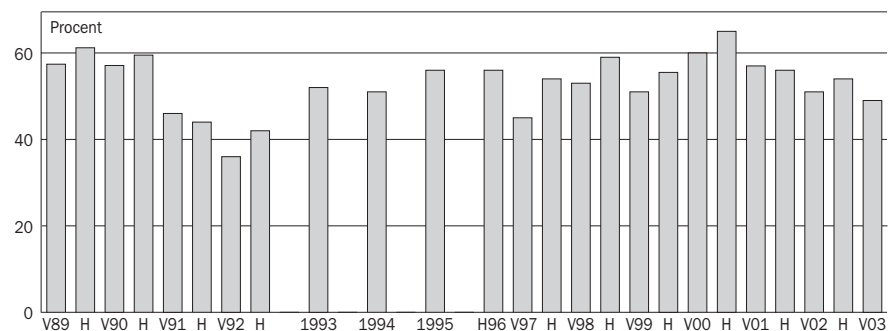
Den uteblivna konjunkturåterhämtningen börjar märkas allt tydligare på den svenska arbetsmarknaden. Sysselsättningstillväxten har bromsats upp samtidigt som antalet nyanmälda lediga platser sjunker. Vårens Småföretagsbarometer visar att landets småföretagare blivit mer restriktiva med att nyanställa samtidigt som fler företagare tvingas dra ned på antalet anställda. Nettotalet för sysselsättningen minskade från 8 i höstas till 3 i vårens Småföretagsbarometer. Det är den lägsta nivån sedan början av 1990-talet. Den svagaste sysselsättningsutvecklingen sker bland de hemmamarknadsorienterade företagen, där en övervikt av företag drog ned på antalet anställda. Även de tidigare sysselsättningsstarka branscherna såsom uppdragsverksamhet har hejdats. Istället för nyanställningar bibehåller 63 procent av företagen sin nuvarande personalstyrka.

Småföretagarna är försiktigt optimistiska om sysselsättningsutvecklingen under de kommande sex till tolv månaderna. Nettotalet för sysselsättningen bedöms stiga från 3 till 11 vilket är positivt. Men det är ingen stark efterfrågan på arbetskraft som förutses. Två av tre företag räknar med att behålla nuvarande personalstyrka samtidigt som färre planerar att minska antalet anställda. Andelen småföretag som planerar att öka personalstyrkan är däremot i stort sett oförändrad, vart femte företag. Utifrån vårens Småföretagsbarometer kommer sannolikt den svenska sysselsättningen fortsätta att vara svag under 2003.

Sysselsättning, samtliga företag

Andelen företag som arbetar för fullt

Minskat kapacitetsutnyttjande

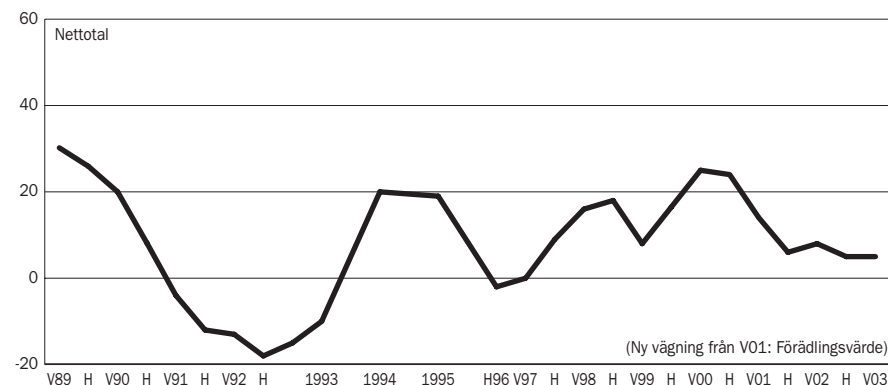
Kapacitetsutnyttjandet är ett mått på hur företaget utnyttjar arbete och kapital. Den långvariga konjunkturförsvagningen och en osäker omvärldskonjunktur har lett till ett lägre kapacitetsutnyttjande.

Knappt hälften, 49 procent, av landets småföretagare redovisar ett fullt resursutnyttjande vilket är den lägsta nivån sedan våren 1997. Det innebär att mer än vart annat företag kan öka produktionen med nuvarande antal anställda. Utnyttjandegraden är lägst bland tillverkningsföretagen, 43 procent, medan företag verksamma inom byggindustrin uppvisar det högsta resursutnyttjandet, 61 procent av företagen. Bland tjänsteföretagen är det 46 procent som anser att de arbetar med ett fullt kapacitetsutnyttjande.

Pressad lönsamhet

Svag efterfrågan och dämpad omsättningstillväxt har pressat företagens lönsamhet till låga nivåer. I vårens undersökning är lönsamheten fortsatt svag och ligger på samma nivå som i höstas. Andelen företag som redovisar en försämrad lönsamhet uppgår till hela 28 procent samtidigt som en tredjedel av företagen har förbättrat den. Det medför att nettotalet är kvar på höstens fem. Bäst lönsamhet uppvisar företagen inom elektronikindustrin där 45 procent av företagen stärkt den och 24 procent känner av en försämring. Det är en markant förbättring jämfört med i höstas. Lönsamheten är även god och stabil för företagen inom övriga privata tjänster, detaljhandel och

Lönsamhet, samtliga företag

sällanköpshandel. Men inom samfärdsel, hotell & restaurang samt partihandeln är det en övervikt av företag som redovisar en försämrad lönsamhet, vilket ger negativa netttotal. Trots att småföretagen tror att en konjunkturvändning står inför dörren så finns det en nedåtrisk med de krympande vinstmarginalerna. Det kan sannolikt medföra ytterligare rationaliseringsåtgärder den närmaste tiden.

Fyra av tio räknar med stigande försäljningspriser

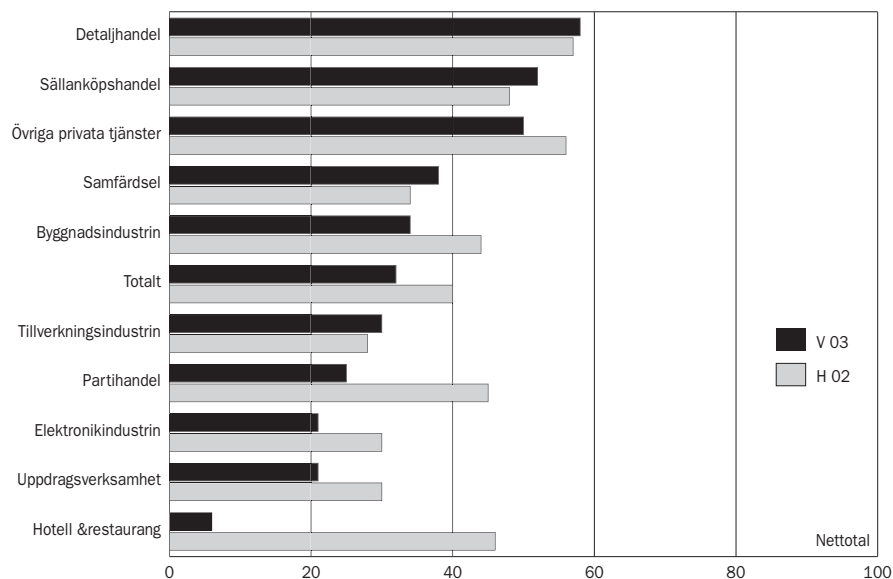
Fyra av tio småföretag räknar med att kunna höja sina försäljningspriser det närmaste året. Det är en oförändrad andel jämfört med i höstas och tio procentenheter färre än våren 2002. Ett av tio företag räknar samtidigt med att sänka sina priser. Storleken på de förväntade prishöjningarna torde dock vara relativt begränsade på grund av svag efterfrågan och tilltagande konkurrens. Två branscher som sticker ut i sina prisförväntningar är övriga privata tjänster och elektronikindustrin. I den förstnämnda branschen räknar sex av tio med att kunna höja sina priser samtidigt som endast två procent kalkylerar med sänkningar. Inom elektronikindustrin är situationen den omvända med en klar övervikt som tror att de måste sänka sina priser, 31 procent, jämfört med 13 procent som tror att de kommer att kunna genomföra prishöjningar.

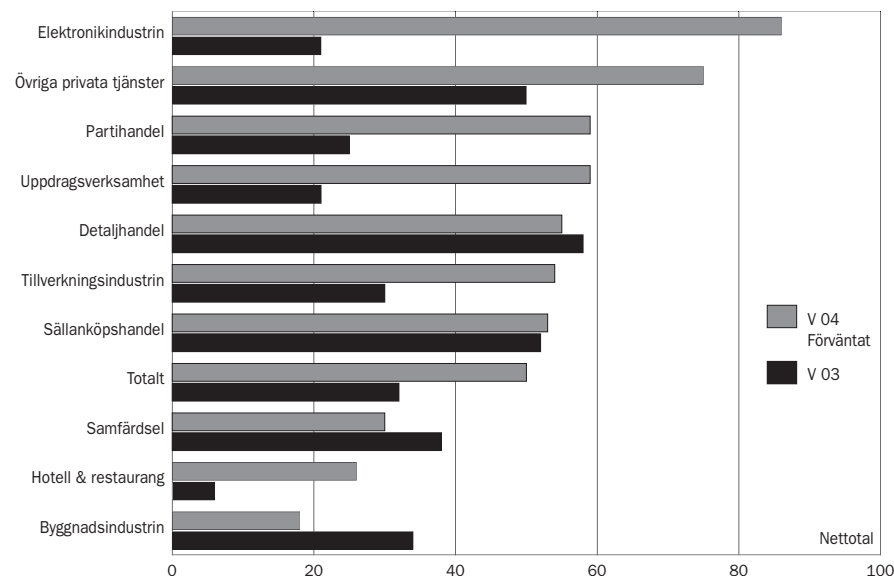
Konjunkturläget i olika branscher

Konjunktur nedgången som inleddes under 2001 har med varierande styrka drabbat samtliga branscher. Sedan höstens Småföretagsbarometer har flertalet företag drabbats av en ytterligare försvagning och enbart ett par branscher uppvisar en marginell förbättring. Konjunkturuppfattningen är som i höstens undersökning starkast bland småföretagen inom detaljhandel, sällanköpshandel och övriga privata tjänster. Svagast är den inom hotell & restaurang och uppdragsverksamhet. Kraftigast nedgång det senaste halvåret står företagen inom hotell & restaurang för, men i höstas var det företagen inom tjänstesektorn som drabbades hårdast. Förväntningarna om de kommande sex till tolv månaderna är inte lika uppskrivade som tidigare. De mest expansiva planerna återfinns bland företagen inom elektronikindustrin och tjänstesektorn. Lägst ställda förväntningar har byggindustrin och samfärdsel. *I de två första diagrammen redovisas konjunkturindikatorn för branscherna utan delkomponenten beställningar (då den inte redovisas för de varuförmedlande företagen). I det tredje diagrammet presenteras den fullständiga indikatorn, dvs inklusive*

Konjunkturläget i olika branscher (indikatorn exkl. nettotalet för beställningar)

Det förväntade konjunkturläget i olika branscher (indikatorn exkl. nettotalet för beställningar)

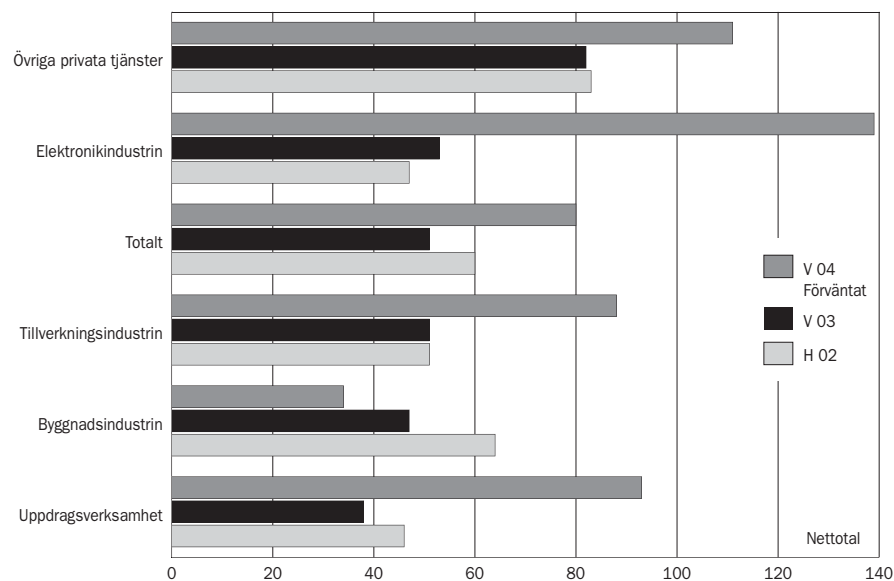
beställningskomponenten för de varuproducerande- och tjänsteföretagen. Det kan påverka rangordningen något mellan de två diagrammen.

Rejäl försvagning för hotell & restaurang

De varuförmedlande företagen har lyckats stå emot det svaga konjunkturläget förhållandevis bra. Det är framförallt detaljhandeln och sällanköpshandeln som haft en god omsättningstillväxt till följd av en ökad försäljning. Men det finns betydande skillnader bland de varuförmedlande företagen. Företagen inom hotell & restaurang har haft en ordentlig konjunkturförsvagning den senaste sexmånadersperioden. Deras konjunkturindikator faller från 46 till 6 vilket till stor del beror på att många företag dragit ned på personal. Även partihandelsföretagen känner av en märkbar försvagning. Inför de närmaste sex till tolv månaderna är de varuförmedlande företagen överlag mer återhållsamma i sina förväntningar än företagen inom varuproduktion och tjänstesektorn. Detalj- och sällanköpshandeln räk-

Konjunkturläget när beställningskomponenten lagts till, varuproducerande- och tjänsteföretag

nar med en oförändrad utveckling samtidigt som partihandeln och hotell & restaurang förutser en viss förbättring. Företagen inom samfärdsel förväntar sig en viss avmattning.

Trög konjunktur för uppdragsverksamhet

För fjärde mätningen i rad försvagas konjunkturen bland tjänsteföretagen. Men det finns betydande skillnader mellan övriga privata tjänster (hushållsnära tjänster) och uppdragsverksamhet. Inom övriga privata tjänster uppvisar företagen en betydligt starkare konjunkturuppfattning än vad de gör inom uppdragsverksamhet. Konjunkturindikatorn uppgår till 82 jämfört med 38 för företagen inom uppdragsverksamhet. Den starkare konjunkturuppfattningen inom övriga privata tjänster beror sannolikt på att konsumenterna varit förhållandevis köpstarka samtidigt som uppdragsverksamheten drabbats hårt av att många företag dragit ned på sina inköp av olika konsulttjänster. Tjänsteföretagen är optimistiska om en uppgång i konjunkturen det närmaste året. Mest uppskrivade är förväntningarna

inom övriga privata tjänster som förutser att indikatorn ökar från 82 till 111. Företagen inom uppdragsverksamhet räknar också med en kraftig uppgång, från 38 till 93.

Konjunkturbesvikelse för elektronikindustrin men optimism spirar

I höstas bröts den nedåtriktade trenden inom den varuproducerande sektorn och planade ut. Men sedan dess har en viss avmattning ägt rum som till stor del beror på en betydande konjunkturförsvagning för byggindustrin. Elektronikindustrin som våren 2002 hade ett kraftigt ras (103 till -4) har haft en mindre förstärkning det senaste halvåret. Indikatorn ökar från 47 till 53 men signalerar om stor besvikelse eftersom förväntningarna i höstas pekade på en snabb återhämtning till 111. Bland tillverkningsföretagen upplevs läget oförändrat jämfört med i höstas. De varuproducerande företagen är tudelade i sina förväntningar om de kommande sex till tolv månaderna. Elektronikindustrin fortsätter att vara starkt optimistiska och väntar en ökning från 53 till 139 medan tillverkningsindustrin är mer återhållsamma och spår en mindre förbättring. Mot strömmen går byggindustrin som tror att konjunkturen mattas ytterligare.

Ovissa förväntningar

Många småföretag överskattade konjunkturutvecklingen i fjolårets två mätningar. Men trots det kan vändningen inom flera branscher mycket väl bli kraftfull när konjunkturen väl tar fart eftersom det finns förhållandevis gott om ledig kapacitet. Men det föreligger en fortsatt nedåtrisk i att vändningen i den internationella konjunkturen pådriven av USA dröjer ytterligare pga det pågående Irakkriget vilket kan ge återverkningar för den ekonomiska utvecklingen i Sverige. Det skulle medföra att uppsvinget både drar ut på tiden och inte blir av den kaliber som småföretagen förutser.

Tillväxthinder

Sex av tio ser goda expansionsutsikter

59 procent av företagen ser goda möjligheter att växa och det är en lika stor andel som i höstas. Det måste betraktas som en relativt hög andel i rådande konjunkturklimat. Att sex av tio företag ser goda expansionsutsikter beror säkerligen på en fortsatt optimism om en snar konjunkturvändning. Men framtidsoptimismen har successivt skruvats ned och i fjolårets vårbarometer såg hela två av tre företag goda expansionsutsikter. Elektronikindustrin fortsätter som under förra året att vara mest positiva trots att uppgången inom branschen låter vänta på sig. Andelen företag som ser goda möjligheter att växa ökar från 64 procent till 71 procent. Därefter följer företagen inom tjänstesektorn med 65 procent och tillverkningsindustrin med 63 procent. Samtidigt som utsikterna att växa ljusnat i några branscher så är de mer återhållsamma i andra. Inom hotell & restaurang som haft en kraftig konjunkturedgång det senaste halvåret ser enbart fyra av tio företag goda möjligheter att växa jämfört med sex av tio i höstas.

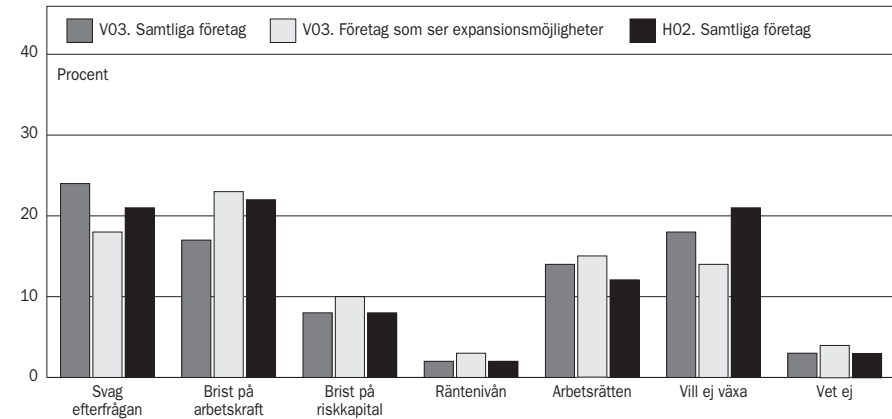
Svag efterfrågan är det enskilt största tillväxthindret

Konjunkturedgången som inleddes under 2001 har bidragit till att färre företagare rapporterat om olika utbudsrestriktioner som betydande tillväxthinder. Det svaga konjunkturläget har istället lett till att fler småföretag upplever en svag efterfrågan som det största hindret samtidigt som bristtalen på arbetskraft fallit på bred front.

Sedan i höstas har svag efterfrågan ökat som det främsta tillväxthindret med tre procentenheter och omfattar nu 24 procent av företagen. Mest bekymmersam är den svaga efterfrågan inom elektronikindustrin där hela fyra av tio företag upplever den som det största hindret. Inom tillverkningsindustrin och uppdragsverksamhet är motsvarande andel 28 procent respektive 26 procent.

Knappt vart femte företag uppger att de inte vill växa. Det är en andel som visat sig relativt stabil över tiden, oavsett konjunkturläge. Oviljan är störst bland byggföretagen och inom övriga privata tjäns-

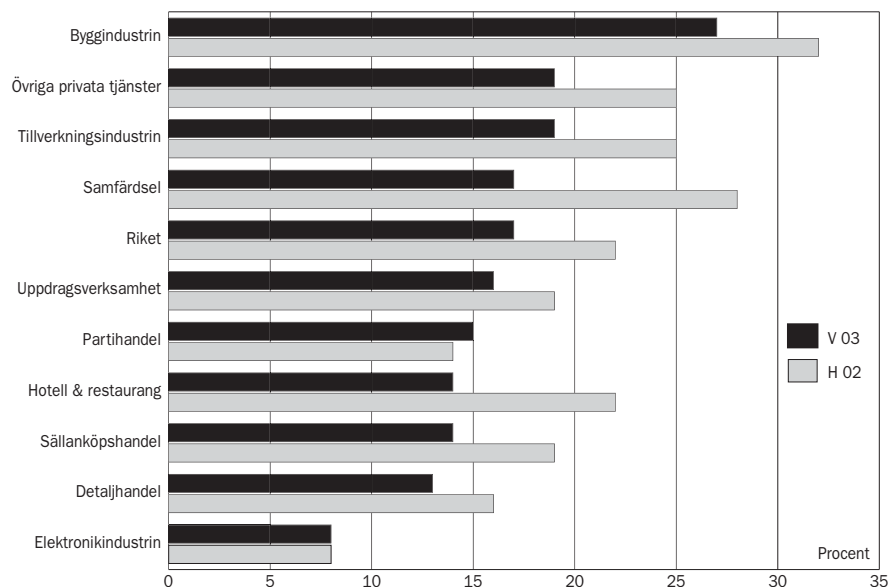
De viktigaste tillväxthindren mot en ökad expansion

ter, där den omfattar nära vart fjärde företag. Vi har ställt en följdfråga till de företagare som inte vill växa om orsakerna bakom detta. Det vanligaste svaret är att de vill få tid över till annat, det säger 26 procent av företagarna. Vidare anger 17 procent att den förväntade vinsten av en expansion är för liten i förhållande till den risk som en expansion innebär och 13 procent tycker inte det är värt den ökade administrativa börda som en expansion skulle kunna innebära.

Bristen på kvalificerad arbetskraft fortsätter att minska i betydelse i den svaga konjunkturen och utgör nu det främsta tillväxthindret för 17 procent av företagen. Det är en minskning med fem procentenheter jämfört med i höstas och nära en halvering sedan högkonjunkturåret 2000. Arbetskraftsbristen har minskat inom samtliga branscher men det finns stora skillnader mellan dem. Bristen är fortfarande mest bekymmersam bland företagen inom byggindustrin där 27 procent upplever att rekryteringssvårigheter hindrar dem att växa (var tredje företagare i höstas). Därefter följer övriga privata tjänster och tillverkningsindustrin med knappt vart femte företag. Bristen på arbetskraft är lägst inom elektronikindustrin där den enbart omfattar åtta procent av företagen (våren 2002 omfattade den 30 procent).

Åtta procent av småföretagen upplever att brist på riskkapital utgör hinder för expansion. Störst är bristen inom elektronikindustrin där den omfattar vart femte företag. Regelverket kring arbetsrätten är det främsta expansionshindret för 14 procent av småföretagen framförallt bland handelsföretagen.

I diagrammet över tillväxthinder särredovisas även de företag som ser goda expansionsutsikter, dvs sex av tio företag. Bland dem är arbetskraftsbristen något större, 23 procent (30 procent i höstas), än riksgenomsnittet. Samtidigt hindrar svag efterfrågan färre företag, 18 procent (15 procent i höstas).

Konjunkturbilden bland landets enmansföretag

Sju av tio av Sveriges företag är enmansföretag

70 procent av alla Sveriges privata företag (exkl jordbruk) är så kallade enmansföretag. Enmansföretagen saknar anställda och särskiljer sig på många sätt från företag med anställda. Det medför att det inte är lätt att implementera denna grupp i Småföretagsbarometerns ordinarie undersökning som vänder sig till företag med 1–49 anställda. Exempelvis går det inte att integrera enmansföretagen i konjunkturindikatorn eftersom vi inte kan ställa frågan till dem om hur selsättningen utvecklats, vilket är en av indikatorns tre delkomponenter. Dessutom har andra undersökningar visat att enmansföretagen generellt inte är lika känsliga för svängningar i konjunkturen som de lite större småföretagen.

Enmansföretagen är dock en stor, intressant och framför allt viktig grupp i svensk ekonomi varför vi sedan våren 2002 gör en kompletterande undersökning riktad till denna grupp. Vi hoppas därmed kunna ge en fingervisning om konjunkturläget och expansionsplanerna bland Sveriges enmansföretagare.

Försvagad lönsamhet

Enmansföretagen känner också av det svaga konjunkturläget även om de ångar på i en högre takt än företagen med 1–49 anställda. Lönsamheten har dämpats ytterligare jämfört med förra våren. 36 procent av företagarna redovisar emellertid en förbättrad lönsamhet den gångna tolv månadersperioden samtidigt som den försämrats för var femte. Det medför att nettotalet som är saldot mellan ökad respektive minskad lönsamhet minskar från höstens 21 till 16. Jämfört med företagen med 1–49 anställda redovisar de dock en betydligt starkare utveckling. I den gruppen är det motsvarande 33 procent som redovisar en ökad lönsamhet samtidigt som den försämrats för 28 procent. Det medför att enmansföretagens nettotal på 16 ligger betydligt över nettotalet 5 som företagen med 1–49 anställda uppvisar. I tabellen nedan kan ni ta del av skillnaderna mellan de olika företagsstorlekarna.

Lönsamheten för olika företagsstorlekar under de senaste tolv månaderna

	För- bättrats	Oför- ändrad	För- sämrats	Tveksam, vet ej	Netto- tal
0 anställda	36	39	20	5	16*
1-4	30	44	26	0	4
5-19	35	36	28	1	7
20-49	33	34	31	2	2
1-49	33	38	28	1	5

* (21 i höstas)

Försämrad ordergång

Under den gångna tolv månadersperioden har orderläget förbättrats i 36 procent av företagen och försämrats i 16 procent. Det är en märkbar försvagning jämfört med höstens undersökning då motsvarande andelar var 46 procent respektive tolv procent. Nettotalet minskar därmed från 31 till 20. Orderutvecklingen ligger i nivå med företagen som har anställda. Hos den senare gruppen har ordergången förbättrats hos 41 procent av företagen samtidigt som den gått i motsatt riktning för 22 procent. Inför de kommande sex till tolv månaderna väntas ordergången stärkas lika mycket för båda grupper. Fyra av tio förutspår en ökad ordergång och enbart nio procent räknar med en svagare utveckling.

Beställningar för olika företagsstorlekar under de senaste tolv månaderna

	För- bättrats	Oför- ändrad	För- sämrats	Tveksam, vet ej	Netto- tal
0 anställda	36	44	16	4	20*
1-4	34	44	20	2	14
5-19	44	34	22	0	22
20-49	43	31	26	0	17
1-49	41	36	22	1	19

* (31 i höstas)

Sju av tio har ingen avsikt att anställa personal

Företagarna har blivit tillfrågade om de planerar att anställa personal de närmaste åren eller om de inte alls har några sådana planer. Svaren visar entydigt att sju av tio företagare inte har någon avsikt att

anställa medarbetare. Men bland dem som har anställningsplaner räknar 14 procent med att anställa personal inom ett år, åtta procent inom två år och sju procent längre fram än två år.

Sex av tio ser goda expansionsutsikter

Sedan höstens undersökning har expansionsutsikterna åter förbättrats bland enmansföretagen samtidigt som de är oförändrade bland företagen med 1-49 anställda. I vårens mätning ser 59 procent positivt på möjligheterna att växa vilket är en ökning från höstens 52 procent. Andelen är lika stor bland företagen med 1-49 anställda. Att sex av tio företagare ser goda möjligheter hänger säkerligen samman med en optimism om en snar konjunkturvändning.

Anser ni att det för närvarande finns goda utsikter för ert företag att växa?

Procent

	Ja	Nej	Tveksam, vet ej
0 anställda	59	37	4
1-4	51	44	5
5-19	62	33	5
20-49	62	33	5
1-49	59	37	4

Var fjärde företagare vill inte växa

Det enskilt största tillväxthindret bland landets enmansföretagare är en ovilja att växa. Det anger 26 procent. Den svaga konjunkturen avspeglas i att var femte företagare upplever en svag efterfrågan som det största hindret, en ökning med tio procentenheter jämfört med i höstas. Även om andelen ökat det senaste halvåret så är svag efterfrågan ett mindre hinder än för företagen med 1-49 anställda. Var fjärde företagare med anställda ser svag efterfrågan på sina produkter eller tjänster som det enskilt största tillväxthindret. Brist på riskkapital/extern finansiering utgör hinder för tolv procent av enmansföretagen och elva procent av företagarna uppger att de hindras att växa på grund av regelverket kring arbetsrätten. Vidare anger elva procent (14 procent i höstas) brist på lämplig arbetskraft som det största hindret. Vi får hoppas att dessa företagare inte återfinns bland de ca 30 procent som uppger att de planerar att anställa medarbetare de närmaste åren.

Tre av tio vill inte växa för att de vill få tid över till annat

Till de 26 procent av företagarna som uppgav att de inte vill växa har vi ställt en följdfråga om den mest avgörande faktorn till detta. Den mest framträdande orsaken är att 29 procent av företagarna vill få tid över till annat. Var fjärde företagare uppgav *andra* skäl, som hög ålder (snart pension) och att de inte vill vara arbetsgivare. 17 procent ser inget incitament till att växa då den förväntade vinsten i förhållande till den ökade risken som en expansion innebär är för liten. Vidare anser tolv procent att en expansion av verksamheten skulle kräva för mycket tid till administrativt arbete och tre procent har annan anställning vid sidan om.

Jobbar ofta i nätverksliknande former

Trots att en majoritet av företagarna inte vill anställa så arbetar de ofta nära eller tillsammans med andra småföretag i nätverksliknande former. Det framkom i en av barometerundersökningarna under fjolåret. Hälften av de tillfrågade företagarna jobbar i nätverksliknande former. Vi frågade också om de samarbetar med andra småföretag på andra sätt. Av svaren framkommer att hela 27 procent går samman med andra företag och utför uppdrag. Var fjärde företagare ingår i ett eller flera informella nätverk med andra företagare och nätverken är viktiga forum för att bolla idéer mm. Vidare köper 23 procent tjänster av andra småföretagare och 15 procent delar lokal med andra företag. Elva procent samarbetar i *andra* former och tio procent är med i formaliserade nätverk av företag. En av fem företagare samarbetar inte med andra företagare.

Fakta om enmansföretagen

Vid utgången av 2002 uppgick antalet enmansföretag i Sverige till 473 497 stycken. Det motsvarar 70,1 procent av företagen i det privata näringslivet, exklusive jord- och skogsbruk. Det är svårt att uppskatta hur stor andel av dessa företag som är levebrödsföretag i den mening att företagaren arbetar minst halvtid i verksamheten. En grov uppskattning är att det kan röra sig om ca tre av fyra.

Metod

Research International (fd Sifo) drog i våras ett urval med samma avgränsningar som för övriga barometerföretag. Brutton populationen omfattade 333 967. Under fältarbetet kontaktades 1 470 slumpmässigt utvalda företag från denna population. Från dessa utgår 280 företag då ägarens nedlagda tid, enligt egen utsago, inte uppfyllde kravet att ägaren lägger ner minst 50 procent av sin arbetsinsats i företaget. Dessutom visade sig 186 företag vara vilande. 14 företag utgick då dessa var dubletter, ej enmansföretag. Av det resterande nettourvalet på 990 företag genomfördes 500 intervjuer.

En grov branschindelning av de intervjuade enmansföretagen visar att 21 procent är verksamma inom konsult och uppdragsverksamhet (t ex IT, revisionsbyrå), 19 procent inom handel, transport och kommunikationer (taxi), hotell & restaurang. 14 procent inom service (övriga tjänster), elva procent inom tillverkning, hantverk (t ex glasbruk, båtbyggeri) och tio procent inom bygg, byggnadshantverk (t ex elektriker, rörmokare, plåtslagare). 24 procent är verksamma inom andra branscher.

